

IEVADS

Jau 20 dienas dzīvojam jaunajā novadā. Ievēlētā novada vadība, pieņemti pirmie politiskie lēmumi, bet, visticamāk, visi svarīgākie lēmumi vēl priekšā. Viens no tiem - izveidot iespējami labāku pārvaldes modeli, lai tas lieki netērētu nodokļu maksātāju naudu, bet tajā pašā laikā dotu iespējami labāko pienesumu novada attīstībai.

bai.

Var citēt ekonomģeogrāfa Jāņa Turlaja savulaik teikto, ka līdz šim ļoti neproduktīvi tērēta nodokļu maksātāju nauda: "Jo mazāka pašvaldība, jo dārgāk izmaksā publisko pakalpojumu nodrošināšana. Jebkura konsolidācija, kas notiks reformas ietvaros, ļaus pašvaldības darbu organizēt racionālāk. Domāju, iedzīvotāji būs tikai ieguvēji, pakalpojums, kas viņiem tiks

pievadīts, būs konkurētspējīgāks, jo speciālistiem, kas to nodrošinās, spēs maksāt lielākas algas, kas savukārt ļaus piesaistīt augstāka līmeņa profesionāļus."

Jaunajā novadā nāksies pieņemt nepopulārus lēmumus, būs centralizācija, optimizācija, štatu samazināšana, bet tas ir vienīgais pareizais ceļš, lai novads sekmīgi attīstītos.

Priekšvēlēšanu solījumi

Ieskatījos vienā no "Druvas" priekšvēlēšanu publikācijām, kurā visām partijām uzdevām jautājumu - kādu administratīvo pārvaldes modeli novadā redzat pēc četriem gadiem? Neliels ieskats, ko atbildēja Cēsu novada domē ievēlēto partiju pārstāvji.

HARDIJS VENTS (LZS): "Ir

lietas, ko var centralizēt, un ir pakalpojumi un jautājumi, kam jādarbojas decentralizēti. Tādam modelim arī ir jābūt. Pamatā nautas līdzekļu trūkums saistīts nevis šaurā skatījumā par pārvaldes produktivitāti vai neproduktivitāti, bet gan ar nepārtraukto valsts atieksmi pret vietējām varām, sākot no politiskās kultūras, beidzot ar finanšu pārdali."

AINĀRS ŠTEINS (JV): "Pie-dāvāsim un realizēsim administratīvo modeli, kur vietējām pārvaldēm tiks piešķirtas pilnvaras un resursi, lai uzturētu un nodrošinātu saimniecisko un kultūras dzīvi vietējās kopienās, bet atsevišķām funkcijām, piemēram, būvvaldes, bāriņtiesas, attīstības nodaļas, plānojam attīstīt, apvienojot līdzšinējo novadu labākos resursus un pieredzi."

Madonas un Kuldīgas pieredze

Lai noskaidrotu, ar ko šī reformas atšķiras no 2009.gadā īstenotās, ar ko vajadzētu rēķināties deputātiem, "Druva" sazinājās ar tā laika Madonas novada vadītāju Andreju Ceļapīteru un Kuldīgas novada domes priekšsēdētāju Ingu Bērziņu.

Madonas novadā 2009.gada reformā apvienojās Madona un 14 pagasti. Šogad to papildināja Cesvaines, Lubānas un Ērgļu novads. Pirmās reformas laikā Madonas pilsētu, pēc tam novadu vadīja Andrejs Ceļapīters, kurš šajā sasaukumā ir deputāts.

Kuldīgas novadā 2009.gadā apvienojās 14 pašvaldības – pilsēta un 13 pagasti. Šogad klāt nāca Skrundas un Alsungas novads. I. Bērziņa arī šajā sasaukumā ievēlēja par domes priekšsēdētāju.

Toreiz un tagad

Jautāti, vai izejas pozīcija reformas veikšanai bija sarežģītāka toreiz vai tagad, abi uzrunātie nepārprotami norāda uz 2009.gadu, galvenokārt tāpēc, ka bija arī finanšu krīze.

"Šī gada reforma ir daudz vieglāka," skaidro I. Bērziņa. "Tolaik līdztekus pašvaldībām pastāvēja

rajona padome, novads pārņēma visu tās atbildību un funkcijas, kas situāciju sarežģīja vēl vairāk.

Otrkārt, bija dziļa ekonomiskā krīze, pašvaldību budžets samazinājās par trešdaļu. Tas bija ļoti smags brīdis. Ja šobrīd Kuldīgas novada pašvaldībā par darbinieku atļaišanu nerunājam, 2009.gadā, samazinoties budžetam, nācās samazināt darbinieku skaitu.

Treškārt, tobrīd bijām daudz mazāk gatavi nekā šogad. Tagad VARAM piešķir finansējumu apvienošanās projekta un nolikuma izstrādei, ko izstrādāja pašvaldības, kas apvienojas jaunajā novadā. Pirms 12 gadiem šāda finansējuma nebija. Situācija 2009. un 2021. gadā nav pat salīdzināma, toreiz bija daudz sarežģītāk."

Centralizācija vai decentralizācija

Abu pašvaldību pārstāvji norāda, ka jāiet centralizācijas ceļš. Tas ir vienīgais pareizais, taču jā-rēķinās, ka neapmierinātība būs jebkurā gadījumā. A. Ceļapīters uzsver: "Pat ļoti pozitīvas reformas ne vienmēr tiek uzņemtas ar sajūsmu. Jebkura pārkārtošanās, reforma skar konkrētus cilvēkus, kuriem mainās ikdiena, kādam varbūt vairāk jāstrādā, cits zaudē darbu, un tas izraisa nepatiku.

Lēmumi jāpieņem pārdomāti, jāpārskata funkcijas, ko var centralizēt, ko, iespējams, nodot ār-pakalpojumā, ko var veikt citādi, ko – lētāk. Tas ir radošs darbs, kas kopīgi jāveic pašvaldības deputātu un speciālistu komandai."

I. Bērziņa aicina smelties pieredzi

dzi citās pašvaldībās Latvijā, jo modeļi, īpaši sākotnējā posmā, bija ļoti dažādi: "Citi novadi uzreiz veica centralizāciju, mēs to veicām pakāpeniski, bet centralizācija ir vienīgā pareizā izvēle."

Pakalpojums iespējami tuvāk

Abi uzrunātie norāda, ka reforma nedrīkst ietekmēt iespēju saņemt pašvaldības, valsts pakalpojumus iespējami tuvāk dzīvesvietai. A. Ceļapīters stāsta, ka par šādiem pakalpojumu centriem var kļūt bibliotēkas, kas, vismaz Madonas novadā, esot katrā pagastā, dažā pat vairākas: "Uz tām cilvēki var viegli nokļūt, tur pieejami datori, darbinieks var palīdzēt tikt galā tiem, kuri ar datoru uz jūs. Svarīgi, lai pieejami ne tikai pašvaldības, valsts pakalpojumi, bet lai cilvēks var norēķināties arī par citiem pakalpojumiem, piemēram, par elektroenerģiju.

Patiesība vienkārša, cilvēkiem vajag pakalpojumu, tā pieejamību, viņiem nevajag daudzus pašvaldības darbiniekus, kuri imitē darbu. Ja funkcijas var veikt citādi, samazinot administrēšanas izmaksas, tas ir jādara. Tā ir visu mūsu kopējā nauda, jo prātīgāk to izmantosim, jo vairāk varēsim izdarīt labas lietas."

Kuldīgas novadā šobrīd katrā pagastā ir pārvalde.

"Daudz diskutējām, vai to atstāt katrā pagastā, arī te Latvijā ir dažādi risinājumi, bet palikām pie tā, ka katrā pagastā, lai cik tas mazs, vajag pārvaldnieku," saka I. Bērziņa. "Iedzīvotāji sevi asociē

ELĪNA STAPULONE (LA):

"Mūsu komanda redz, ka pārvaldības modelim jābūt centralizētam ar decentralizētām darba vietām, novēršot funkciju dublēšanos, atvieglojot administratīvo slogu, tādējādi arī samazinot administratīvās izmaksas."

ARTIS MALKAVS (NA) (netika ievēlēts): "Pašvaldība maksimāli nodrošinās visas pamatfunkcijas centralizēti, būs apvienotas pārvaldes, apvienosies un sadarbosies muzeji, kultūras centri un bibliotēkas. Būs nodrošināta visu pakalpojumu pieejamība tuvāk iedzīvotāju dzīvesvietai, saglabājot pagastu pārvaldes kā informāciju centrus ar nepieciešamajiem darbiniekiem."

IVO RODE (PAR): "Redzam pašvaldību kā atbildīgu darba devēju, kas īsteno labu pārvaldību un lēmumus pieņem atklāti. Šie principi ietver procesu efektivitāti, regulāru izvērtējumu, atklātu un regulāru saziņu, mobilu un modernu risinājumu ieviešanu, kas attiecīgi samazinātu administratīvās izmaksas."

VALDA ZAĻAISKALNA (VP) (netika ievēlēta): "Pārvaldes modelī sabalansēs funkcijas ar finansējumu un skatīsim lietu kop-sakarības, nevis *exel*/ tabulu formātā. Efektivitāte nenozīmē lētāk, sevišķi sociālajos, kultūras, citos jautājumos. Nodrošināsim pašval-

dības pakalpojumus pilsētās un laukos tuvāk iedzīvotājiem. Veidosim pagastos un Līgatnes pilsētā rīcībbspējīgas pārvaldes ar budžetu, cilvēku un tehniskajiem resursiem." □

Padotības darbinieku skaits pagastu apvienību pārvaldēs

Pirmajā domes sēdē, lemjot par atalgojuma apmēru apvienību pārvalžu vadītājiem, deputātiem tika sniegta informācija, ka Amatas pārvaldē ir 140 - 150 darbinieki, Jaunpiebalgas – 105, Līgatnes – 150, Pārgaujas – 75, Priekuļu – 200 - 210, Vecpiebalgas – 110. "Druva" noskaidroja, ka Cēsu administrācijā šobrīd strādā 120 darbinieki, ieskaitot pašvaldības policiju, bet šajā skaitā neietilpst pašvaldības aģentūrās "Sociālais dienests" un "Kultūras un Tūrisma centrs" strādājošie.

Tāpat kopumā jaunā novada pārvaldē strādā 720 – 740 darbinieki.

ar vietu, vajag cilvēku, kurš ir kā saikne starp iedzīvotājiem un centrālo administrāciju. Novada priekšniekam nezvanīs par katru nieku, bet pagasta pārvaldniekam var kaut uz ceļa pieiet klāt, lai pateiktu, ja kas nav kārtībā."

Štatu samazināšana

Viena no reformas sāpīgākajām blaknēm būs štatu samazināšana. Lai arī pirms vēlēšanām politiskie spēki izvairījās par to publiski runāt, ir pilnīgi skaidrs, ka no tā nevarēs izvairīties. To apstiprina arī A. Ceļapīters un I. Bērziņa.

"Protams, var jau neko nemainīt, turpināt tāpat," saka A. Ceļapīters. "Bet vai sirdsapziņa deputātiem ļaus, ka līdzekļi tiek tērēti nelietderīgi. Vienmēr vērts palūkoties, kā tiek darīts privātajā sektorā, kur rīkojas ar savu naudu. Tā būtu jāstrādā arī pašvaldībās, bet, kā jau teicu, var neko nedarīt, sistēmas uzturēšanai naudas pietiks."

I. Bērziņa atgādina, ka 2009.gada reformā štatu samazināšanu vecināja arī finanšu krīze un tad nācīs darbu uzteikt kādiem 40 cilvēkiem. "Skaidrs, ka, sanākot kopā tik liela pašvaldību skaits, darbinieku būs par daudz. Tagad, kad mums klāt nāk tikai divi novadi, nekā tādā nedraud. Notiek dabiskās pārmaiņas, daļa darbinieku aiziet pensijā, daži paši izvēlējušies mainīt darbu, un rezultātā darbs būs visiem."

Pilsēta un lauki

Dzirdēts, ka reformas rezultātā var zaudēt pilsēta, jo nāksies vairāk dalīties. I. Bērziņa gan saka, ka ir divējādi uzskati: "Pilsētnieki domā, ka ir apdalīti, jo jādālās ar pagastiem, bet pagasti domā, ka tagad naudas vairāk paliks pilsētā. Te vienas receptes nav, jāievēro samērības princips un jāprot rast balans starp abām pusēm."

A. Ceļapīters atceras, ka Madona kā pilsēta pirms 2009.gada reformas bija maksātājs pašvaldību izlīdzināšanas fondā: "Mērķtiecīgi strādājām pie infrastruktū-

ras sakārtošanas, bet, izveidojoties lielajam novadam, ar pilsētas uzkrājumiem nācās dzēst pagastu problēmas, ko saņēmām mantojumā. Ja pareizi atceros, ieguldījām apmēram pusmiljonu latu no pilsētas uzkrājumiem. Daudz darīts, lai izlīdzsvarotu attīstības un pakalpojumu līmeni visā novadā."

Ceļavārdi

Ko ņemt vērā Cēsu novada deputātiem, lemjot par novada nākotni? A. Ceļapīters uzsver, ka tieši no šiem lēmumiem būs atkarīga novada, iedzīvotāju nākotne: "Vis atkarīgs no tā, kādas būs deputātu prioritātes, vai viņi spēs adekvāti reaģēt uz reālo situāciju, vai spēs izvērtēt iedzīvotāju vajadzības. Vai redz savu novadu valsts kontekstā, ar progresīvu Eiropas un pasaules attīstības dimensiju, vai redzējums nesniegta tālāk par savu krēslu, savu novadu. Tie viedie lēmumi ir sāpīgi brīdī, kad tos pieņem, bet pēc tam tie dod pozitīvu rezultātu. Pašvaldību budžeti ir pietiekami, lai sekmīgi attīstītos, bet katrs eiro ir jātērē pārdomāti."

I. Bērziņa aicina vienmēr atcerēties cilvēkus, ieciesties gan pilsētnieka, gan laucinieka ādā, mēģinot rast kompromisus, lai vajadzīgs pašvaldībai sajostos gan viens, gan otrs.

"Vēl svarīgi atcerēties, ka reforma nebeidzas, jo katrs gads parāda nākamo soli, ko nepieciešams veikt. Dzīve mainās, rodas jaunas iespējas, un pašvaldībai jāmainās līdzī. Pilnīgi pieļauju, ka pēc gada būs iespējas, kādu nav šodien, un atkal būs jādomā par pārmaiņām. Tas ir nepārtraukts process," saka I. Bērziņa. □

Lappusi sagatavojis JĀNIS GABRĀNS

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem

MAF
Mediju atbalsta fonds